

Есад Мекули

„ГОРСКИ ВИЈЕНАЦ” У ПРЕВОДУ НА АЛБАНСКИ ЈЕЗИК

Ван сваке је сумње да превођење „Горског Вијенца” на албански језик и објављивање, 1952. године, овога епохалног дјела П. П. Његоша у Приштини спада у ред значајних културних догађаја овога народа. Овај чин свједочи, осим осталог, и о несумњиво успјешном књижевном старту Албанаца у социјалистичкој Југославији, али и о томе да се на овом „неразвијеном”, „сиромашном” језику — како се данас све рјеђе чује — не само могу писати вриједна оригинална дјела него и успјешно преводити и најозбиљнија остварења из науке и књижевности, па и она изузетно тешка попут „Горског вијенца”.

Нудећи пажњи већ доста широке читалачке публике први препјев „Горског Вијенца”, још средином 1952. године, преводиоци (Е. Мекули и З. Некај) су у сажетом предговору рекла о своме подухвату отприлике и ово:

Усљед не мале сличности, малтене подударности племенског менталитета и особина народног израза, тако пластично и ефикасно изражених и примијењених у „Горском вијенцу”, с племенским менталитетом наших Малесора, такође мајсторски приказаном у албанској епској поезији, — посао преводилаца био је, као ником другом у сличном положају, изузетно олакшан, а они потакнути да уложе максимум труда у овај тежак али захвалан рад. Сасма је природно да два сусјода, истичу преводиоци, посуђују један другоме и мливо за хљеб свакидањи; исто тако два сусједна народа, и то још на приближно истом ступњу друштвено-историјског развика, не само што стварају сличне или истоветне установе, обичаје, језичке идиоме итд., него се у таквим тековинама и узајамно обогаћују. Управо из овог разлога, на многим мјестима опсежног коментара уз превод „Горског вијенца” забиљежено је: код Црногораца, као и у нас . . . вјерује се, каже се овако или онако.

Што се стиха и риме тиче, преводиоци су настојали да што досљедније иду за аутором — онако како је то учињено већ у *Посвети* са шеснаестерцем и римовањем. Ипак, за остали текст

у препјеву на албански више би одговарало коришћење осмерца, којим је испјеван претежни дио народне албанске епике. Зато је на самом почетку покушано да се ово капитално дјело преведе „природнијим” осмерцем. Али, брзо увидјевши да ће се тако окрњити мисао оригинала, јер ће се, већ сажета, морати још сажимати, одлучили су да то ипак учине десетерцем. Ово је било тим оправданије што је десетерац исто тако добро представљен у циклусу јуначких пјесама о Мују, Халилу и другим јунацима које се пјевају међу Албанцима; и што се многе пјесме и рапсодије, које интерпретирају народни пјевачи Косова (па и Црне Горе) на српскохрватском језику у десетерцу, врло успјешно препјевавају на албански исто тако у десетерцу. Да прихвате десетерац, преводиоци су били охрабрени и неколиким умјетничким пјесмама познатог скадарског пјесника и лингвиста Ндре Мједе (1866—1937), које као примјер цитира и Д. М. Шутарићи („Албанска метрика”, Тирана 1947), као и двијема пјесмама Васо-паш Шкодранија „Поробљеној Албанији”, такође испјеваним у десетерцу. Тако је, не без колебања, на крају био примијењен десетерац, са извјесним одступањима, поготово у оно неколико случајева кад их чини и сам Његош, који разноликошћу својих акцената даје шире могућности и преводиоцима, да албанском стиху сачувају једно богатство више, али и да што мање одступе од оригинала.

Преводиоци су, да се што ближе и адекватније изрази и дочара оно што „Горски вијенац” собом носи, дјело пресаздали на гегском, сјеверном дијалекту албанског језика, али су увели и локалније изразе и облике, задржавајући тако брђански дух и свјезину оригинала.

Уопште узев, Његош, на доста мјеста, користи веома кондентовану мисао; он, често, једним стихом исказују филозофску сентенцу издвојену од осталог текста, као да се ради о потпуно посебној формули; у његовим размишљањима и алузијама сажет је необично богат историјски материјал; смисао његових метафора вишеструк је колико је и дубок и дијалектичан, итд. Отуд је његово дјело и коментарисано више од других, а тумачења бројна па и опречна. Зато и није чудо што су преводиоци обилато користили већину постојећих коментара, али и усмена мишљења неких од тада живих његошолога, прилазећи тексту с највећом могућом акрибијом, како би се омогућило свакоме да што боље схвати и упозна ово генијално дјело.

Приликом другог издања „Горског вијенца” (1973. године) писац ових редова, који га је и приредио поводом стогодишњице Његошеве смрти, рекао је да је извјесна журба која је пратила превођење и, нарочито, штампање првог издања књиге довела до неминовних пропуста, на које је указала и критика. Ту спада дјелимично одступање од ритма Његошева стиха; не увијек успјешна употреба покојег израза као и несигурност у

тумачењу неких ауторових мисли. Затим озбиљне штампарске грешке, чак недостајање, на шест мјеста, цијелих стихова (бројеви 94, 658, 1349, 2429 и 2431), погрешно смјештање дидаскалија или њихово изостављање (као испред стиха 2218), замјена имена лица и томе слично. Сад се настојало да се ови пропусти не понове а нови избјегну. Биљешке на почетку, коментари стихова и рјечника на крају књиге транскрибовани су на данас јединственом књижевном језику Албанаца, док је сам текст дјела, из наведених разлога, остао на сјеверном, гегском дијалекту.

